

«He tingut una vida plena»

En plena celebració dels cinquanta anys del PSUC era imprescindible parlar amb l'home que més ha simbolitzat el seu partit durant els llargs anys de la clandestinitat. López Raimundo, ulls tristos, somriure ample, cabells increïblement blancs, ens rebé al despatx del Comitè Central on va cada matí. Diu que ja està jubilat.

Elisa Galangau

Esperava la jubilació?

—No, no. Jo he tingut una vida molt tranquil·la.

—*Home, molt tranquil·la, molt tranquil·la, no ho pot pas haver estat.*

—Molt tranquil·la no, però plena i interessant. A mi, parlant d'això, m'agrada recordar que Neruda titulà el seu llibre de memòries *Confieso que he vivido*. La seua vida tampoc va ser fàcil, però ell considerava precisament que la seua vida va ser molt interessant, perquè havia pogut conèixer, patir amb altra gent que tenien una causa comú que valia la pena.

—*Però molt de temps per a vostè, per a la seva persona no n'ha tingut, no sé, es podria plantejar la possibilitat de viatjar...*

—Jo he viatjat molt per tot el món, però es ara, en els últims anys, que estic coneixent Espanya, i efectivament això podria ser una certa frustració. Abans de la guerra només coneixia Aragó i Catalunya. Vaig arribar als vint-i-dos anys només coneixent una part d'Aragó i una part de Catalunya. La vida que hi havia a Espanya no em permetia conèixer el meu propi país i per això, ara el conec amb retard, però, mentre, també he visitat quasi tot el món.

Encara que la meua vida hagi estat dura en alguns aspectes, confesso que ha estat interessant. Aquesta mateixa duresa té compensacions. Per exemple, a mi m'ha tocat estar separat de la meua família, dels meus fills, durant molt temps. Però jo he dit també que ningú que no hagi passat alguna cosa semblant no haurà gaudit tant en retrobar-se amb la seua dona i amb els seus fills. Això sembla una mica epicuri; en tot cas, és una realitat. El fet és que jo he tingut una vida dura, però també amb moltes satisfaccions. És veritat que no he tingut temps per a coses que podrien semblar personals, però ho he passat bé.

—*Ara sí que pensa dedicar-se més a aquestes coses personals.*

—En la mesura que no tinc respon-

DOMÈNEC UIMBEKI

«Potser ara escriuré les meues memòries».

sabilitats principals, en la direcció del partit, de representació, vaig tenir més temps. Una cosa —ja ho he dit— que penso fer és complir el desig, que en certa manera ja he començat, de conèixer millor Espanya, i després,

també potser d'escriure. M'han demanat, i fins i tot m'ho han ofert, la possibilitat de publicar-me les memòries si les escrivia. Potser ara ho faré, a part de seguir col·laborant en el que pugui amb la feina del partit.

—Vostè cada dia, aquí, en la seu del Comitè Central...

—Efectivament, en tot cas, jo cada dia vinc aquí.

—Si no li importa, parlem del partit, ¿quins han estat els errors del PSUC?

—Segurament no només n'hi ha hagut un, potser han estat molts. Pot haver-hi hagut l'error d'elegir-me a mi secretari general.

—Home, precisament els anys que vostè va ser secretari general és quan el PSUC tenia molta força.

—Però jo he dit alguna vegada irònicament, i sempre en la ironia hi ha una part de veritat, que potser la desgràcia del PSUC va ser que jo en fos secretari general, però també no tenir mil o dos mil militants com jo, disposats a lliurar-se'n totalment. No sé si entén el matís.

—Sí.

—Efectivament, crec que el PSUC, per la seva història, la seva força, el seu prestigi, la seva autoritat dins la societat catalana des de la guerra, potser hauria necessitat un secretari general més preparat, més teòric, amb més base cultural, però en tot cas accepto que, pel que fa a lliurament o voluntat de fer-ho bé, he complert.

—Durant la clandestinitat el PSUC era el gran partit de l'oposició catalana. I aleshores vostè estava al front del partit...

—Sí, però jo reconec que el PSUC tenia premisses que determinaven que això fos possible: pel paper que va jugar durant la guerra, per exemple a Galícia o a Canàries, el 19 de juliol del 1936 foren exterminades totes les forces populars. A Catalunya, en canvi, en produir-se la derrota dels feixistes, les forces populars van donar un salt endavant i el PSUC va ser un gran partit. Després de la guerra, es va convertir en la força política principal. Una altra diferència amb altres partits és que els quadres militants del PSUC vam poder sortir a l'exili, vam seguir vivint, i això va permetre reorganitzar les forces a l'interior. També cal comptar que Catalunya està molt prop de França. Tot això van ser condicions perquè el PSUC pogués ser la

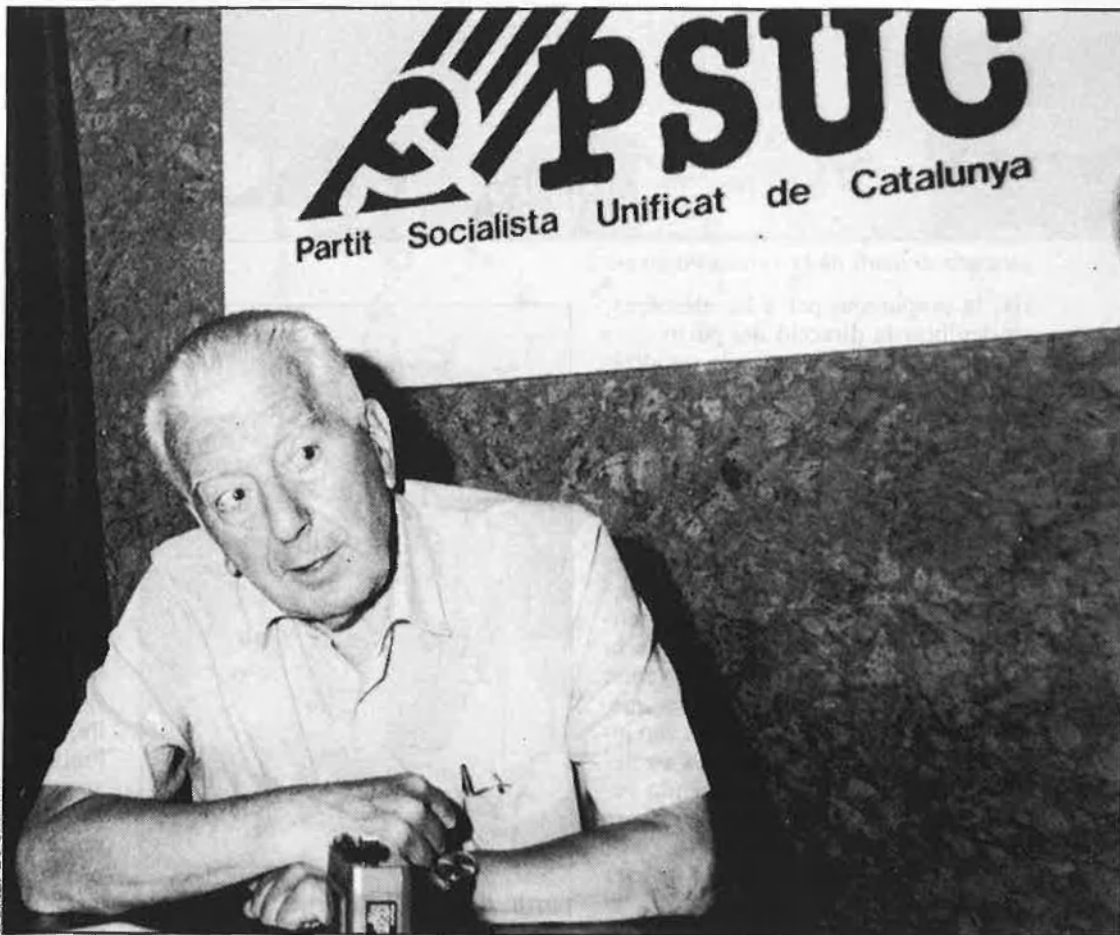
força més important d'aquests anys de clandestinitat.

—Vostè és el paradigma de la clandestinitat, el símbol de la gent que treballava durant la clandestinitat dins el país.

—Segurament, perquè sóc un dels dirigents comunistes, si no recordo malament, que ha estat més temps dins la clandestinitat, perquè vaig ser responsable del PSUC a Catalunya del 47 al 51 primer, després vaig ser detingut i empresonat, i després vaig ser obligat a marxar, però en el 60

llavors, vaig avançar el nom del Guti, perquè tenia una experiència i una formació que a mi em semblaven més adequades per a dirigir el PSUC durant la recuperació de la democràcia. Em penso que es destaca més la meua representativitat del període de la clandestinitat perquè durant aquella època jo era el dirigent amb més categoria del partit.

—La davallada del seu partit, ara, és evident respecte a aquells anys. ¿Creu que hia ha hagut errors greus?

DOMÈNEC UMBERT

«Estàvem poc preparats per a l'arribada de la democràcia».

vaig tornar una altra volta, fins el 66, que vaig tornar a ser detingut. Van ser setze anys, més; en total, vint anys, de responsable del PSUC en la clandestinitat dins el país. Es comprèn que la meua història i la meua formació estiguin lligades a la clandestinitat, i siguin representatives de la lluita. Però, llavors, ja era conscient que, quan arribés la legalitat, la recuperació de la democràcia, hi hauria altres dirigents que tindrien una preparació molt distinta a la meua, més adequada per a la feina de la legalitat. En el 73, en el tercer Congrés, vaig plantejar a l'executiu la conveniència de substituir-me com a secretari general;

—Jo crec que sí que hi ha hagut errors. I que aquests errors fan referència, sobretot, a la nostra insuficiència i poca preparació per a la democràcia. Això es va manifestar, per exemple, quan es van recuperar les llibertats, i sobretot quan es van convocar eleccions, vam passar a creure que, em sembla que això no ho teoritzarem mai, l'activitat electoral era la principal. I això ens va fer arribar a subestimar en la pràctica allò que constituïa l'essència del nostre treball: la relació interna entre direcció i militants, l'organització entre el partit i simpatitzans, entre partit i treballadors. Crec que l'activitat parlamentà-

«Ara sóc el marit de la Teresa Pàmies».

ria, la preparació per a les eleccions, va debilitar la direcció del partit.

La legalitat hauria pogut ser diferent, una època on el partit reforçés els seus llaços amb la població i impulsés la participació popular; per exemple, els sindicats podien créixer en una proporció més gran i, també, la presència del sindicat dins les empreses. En canvi, en certa manera, es va debilitar. I això per no parlar també de la recerca de formes d'augmentar la participació en les feines de la democràcia, les associacions de veïns, la universitat, els intel·lectuals, que fins que no va arribar la legalitat van jugar un gran paper. Tot això es va debilitar perquè la democràcia cada vegada circulés més exclusivament per la via de les eleccions.

—¿D'això, vostè quan en va ser conscient?

—En el V Congrés, que va ser el dels conflictes, i, no cal dir-ho, en el sisè i el setè. La inèrcia que es va introduir amb l'arribada de la legalitat ha pogut més que la voluntat o l'esforç per combatre. I és aquí on entren les baralles, els desacords. Crec que, si haguéssim examinat aquests errors i els haguéssim discutit en l'ambient d'unitat, de fraternitat, de solidaritat que havia existit durant molts anys, s'haurien pogut corregir millor.

—Vostè ha patit molt amb tot això.

—Sí. Jo crec que és una gravíssima responsabilitat, que no pot haver-hi cap persona que no s'afecti de veure un partit que ha estat la primera força política, la més respectada, i assistir a un deteriorament que podria dir-se de descomposició interna, veure com el

partit deixa de jugar el seu paper. Clar que sí. Jo, que accepto que he tingut molt a veure amb els èxits del PSUC durant molts anys, no podria pretendre que en els fracassos no tinc cap responsabilitat. I així he dit, referint-me als problemes d'aquests anys, que tinc la responsabilitat de no haver sabut evitar aquestes baralles internes, encara que hi hagi qui les ha organitzades, qui les ha impulsades.

—¿Com veu els intents de crear una alternativa d'esquerra, comptant amb el PSC-PSOE?

Aquest tema s'ha de veure amb certa perspectiva en el temps; no es tracta d'una qüestió de les properes eleccions. El que tinc clar és que a Catalunya, socialment o sociològicament, hi ha una majoria d'esquerres, inclús diria que anticapitalista en el fons. En

tot cas, partidària d'una línia de desenvolupament de les llibertats, de la participació, partidària d'una política exterior de pau i de desarmament. Però, en canvi, es dona la paradoxa que aquí governa la dreta. ¿Per què passa això? Perquè aquesta majoria no té els organismes, ni els canals polítics, perquè això es pugui concretar en el govern. Clar que també s'hauria d'acceptar que això no es dona simplement per existir o no un acord amb el PSUC, ERC i el PCC... perquè Convergència té votants d'esquerra i, els socialistes, no cal dir-ho. És un tema difícil, que requereix molta reflexió.

—Vostè, malgrat ser aragonès de naixement, sempre ha tingut molt clara la reivindicació nacional catalana.

—Sí, jo sempre he sabut que el PSUC era un partit revolucionari, de classe, però nacional català. De tota manera, crec que ja assumia que Catalunya és una nació inclús abans de ser comunista; en això penso que m'influï molt el meu germà major.

—¿I la presència de tants militants del PSUC vinguts de fora de Catalunya no li provocà mai cap dubte sobre la necessitat de reforçar el catalanisme del PSUC?

—Mai. Jo veia que la situació era molt clara; els comunistes catalans eren a l'exili i, en canvi, comunistes d'altres zones d'Espanya abandonaven els seus llocs d'origen i podien entrar al partit a Catalunya amb més tranquil·litat que en altres llocs. Sí que és cert que en algun moment s'insistí molt que *Treball* es fes en castellà, però jo sempre m'hi vaig oposar, malgrat que tenia una certa lògica aquesta petició, perquè la revista en català del partit era repartida per militants castellanoparlants a un públic principalment castellanoparlant. Tocà aguantar un poc aquella pressió, però ho tenia molt clar.

—Vostè ha estat a València.

—Molt poc. I sempre en actes lligats al partit. Vaig estar una vegada en la fàbrica que era de Segarra a la Vall d'Uixó i en un congrés del PCPV, en què varen triar el company Ernest Garcia com a secretari general. Però em sento lligat a València a través del meu amic Raimon. I recordo com molt impactant la lectura del llibre de Joan Fuster *Nosaltes els valencians*. Em va impressionar molt.

—Tornem al principi. ¿Què és el que el sorprèn de la seva nova vida?

—Em fa molta gràcia que se'm reconegui pel carrer i que algú s'acosti a preguntar ¿que vostè és el marit de la Teresa Pàmies? Ha, ha, està bé. Ara sóc el marit de la Teresa Pàmies. □